HSR (LONDON),
HOUGHTON STREET REVIEW JOURNAL
ISSN: 2058-5519|Impact factor-15.9
http://houghtonstreetreview.com/index.php/hsr

MAKTAB MASLAHATCHISI FAOLIYATIDA INDIVIDUAL YONDASHUV: O‘QUVCHI EHTIYOJLARINI ANIQLASH VA PEDAGOGIK QO‘LLAB-QUVVATLASH

Atabaeva Nilufar Muhammadaminovna
Andijon tumani 57-maktab maslahatchisi

Annotatsiya. Mazkur maqolada umumiy o‘rta ta’lim tashkilotlarida maktab maslahatchisi faoliyatini individual yondashuv asosida tashkil etishning pedagogik imkoniyatlari tahlil qilinadi. Tadqiqotning asosiy e’tibori o‘quvchining ta’limiy, ijtimoiy, kommunikativ, ijodiy va kasbiy rivojlanish ehtiyojlarini aniqlash, ushbu ehtiyojlar asosida maqsadli pedagogik qo‘llab-quvvatlashni tashkil etish hamda individual rivojlanish yo‘nalishini shakllantirish masalalariga qaratilgan. Tadqiqotda normativ-huquqiy hujjatlar, zamonaviy pedagogik yondashuvlar va maktab maslahatchisi faoliyatiga oid xalqaro tajriba qiyosiy-tahliliy usulda o‘rganildi. O‘zbekiston Respublikasida maktab maslahatchisi lavozimining joriy etilishi o‘quvchilarning shaxsiy rivojlanish ehtiyojlarini aniqlash, ular bilan maqsadli ishlash va individual ish rejalarini shakllantirish uchun yangi institutsional imkoniyat yaratgani asoslandi. Tadqiqot natijasida o‘quvchi ehtiyojlarini aniqlashning diagnostik, tahliliy, maslahat va monitoring bosqichlaridan iborat modeli taklif etildi. Mazkur model individual yondashuvni o‘quvchining kuchli jihatlarini aniqlash, mavjud to‘siqlarni kamaytirish, qiziqish va qobiliyatlarini rivojlantirish hamda mustaqil rivojlanish strategiyasini shakllantirish bilan bog‘laydi.

Kalit so‘zlar: maktab maslahatchisi, individual yondashuv, o‘quvchi ehtiyojlari, pedagogik qo‘llab-quvvatlash, individual rivojlanish, diagnostika, o‘quvchi qobiliyati, ta’lim motivatsiyasi, kasbiy yo‘nalish, pedagogik hamkorlik.

Аннотация: В статье анализируются педагогические возможности организации деятельности школьного консультанта на основе индивидуального подхода. Особое внимание уделяется выявлению образовательных, социальных, коммуникативных, творческих и профессиональных потребностей учащихся, организации целенаправленной педагогической поддержки и формированию индивидуальной траектории развития. На основе сравнительно-аналитического изучения нормативно-правовых документов, современных педагогических подходов и международного опыта разработана модель выявления потребностей учащихся, включающая диагностический, аналитический, консультативный и мониторинговый этапы. Обосновано, что внедрение должности школьного консультанта в системе общего среднего образования Узбекистана создает новые возможности для адресной поддержки учащихся с учетом их индивидуальных потребностей, способностей и интересов.

Ключевые слова: школьный консультант, индивидуальный подход, потребности учащихся, педагогическая поддержка, индивидуальное развитие, диагностика, способности учащихся, учебная мотивация, профессиональная ориентация, педагогическое сотрудничество.

Abstract: This article examines the pedagogical potential of an individualized approach in the activities of school counsellors. Particular attention is paid to identifying students’ educational, social, communicative, creative and career-related needs, providing targeted pedagogical support and

HSR (LONDON),
HOUGHTON STREET REVIEW JOURNAL
ISSN: 2058-5519|Impact factor-15.9
http://houghtonstreetreview.com/index.php/hsr

developing individual pathways for student development. The study applies comparative and analytical methods to normative documents, contemporary pedagogical approaches and international practices. The introduction of the school counsellor position in Uzbekistan creates institutional opportunities for identifying students' personal development needs, planning targeted support and coordinating individual development activities. Based on the analysis, a four-stage model consisting of needs assessment, analysis, counselling and monitoring is proposed. The model connects individualized support with identifying students' strengths, overcoming learning barriers, developing interests and abilities, and strengthening students' capacity for independent development.

Keywords: school counsellor, individualized approach, student needs, pedagogical support, individual development, assessment, student abilities, learning motivation, career guidance, educational cooperation.

KIRISH

Zamonaviy ta'lim tizimida o'quvchining ta'lim natijasini faqat o'zlashtirish ko'rsatkichlari orqali baholash yetarli emas. O'quvchining qiziqishi, qobiliyati, motivatsiyasi, muloqotga kirishish darajasi, ijodiy salohiyati, ijtimoiy faolligi, kelajakdagi ta'lim va kasbiy rejalari ham uning rivojlanish jarayonining muhim tarkibiy qismlaridir. Shu sababli zamonaviy maktabda o'quvchini ***"umumiy guruhning bir qismi"*** sifatida emas, balki o'ziga xos ehtiyoj, qiziqish va rivojlanish imkoniyatlariga ega bo'lgan shaxs sifatida ko'rish zarur. UNESCOning ta'limda inklyuziya bo'yicha yondashuvida ham o'quvchilarning turli ehtiyojlari va imkoniyatlarini hisobga olish, ta'limdagi to'siqlarni aniqlash va ularni kamaytirishga qaratilgan qo'llab-quvvatlovchi muhit yaratish muhimligi ta'kidlanadi[1].

O'zbekistonda mazkur masala ayniqsa dolzarb tus olmoqda. 2025-yil 8-sentabrdagi PQ-277-son Prezident qarori bilan umumiy o'rta ta'lim tashkilotlarida o'quvchilar tashabbuslarini qo'llab-quvvatlash bo'yicha **maktab maslahatchisi** lavozimi joriy etildi. Qarorda o'quvchilarning shaxsiy rivojlanish ehtiyojlaridan kelib chiqib ular bilan ishlashning maqsadli yo'nalishlarini belgilash va individual ish rejalarini tasdiqlash mexanizmi nazarda tutilgan. Shuningdek, o'quvchilarning yetakchilik, ijodiy va tashabbuskorlik qobiliyatlarini rivojlantirish, ularni ijtimoiy, ekologik loyihalar va to'garaklarga jalb etish maktab maslahatchilari faoliyati bilan bog'langan. Demak, maktab maslahatchisi faoliyatida individual yondashuv shunchaki o'quvchi bilan alohida suhbatlashishdan iborat emas. U o'quvchi haqidagi ma'lumotlarni tizimli o'rganish, ehtiyojlarni tasniflash, tegishli pedagogik yordamni tanlash, ota-ona va mutaxassislar bilan hamkorlik qilish hamda natijalarni monitoring qilishni o'z ichiga oladigan yaxlit pedagogik jarayondir. Xalqaro tajribada ham maktab maslahatchilarining faoliyati individual o'quvchi ehtiyojlarini aniqlash va ma'lumotlarga asoslangan qo'llab-quvvatlash bilan bog'lanadi. American School Counselor Association (ASCA) maktab maslahatchilarining o'quvchi ehtiyojlarini baholash, maslahat berish va individual akademik hamda kasbiy rejalashtirishdagi rolini alohida ko'rsatadi. Shu nuqtayi nazardan, maktab maslahatchisi faoliyatida individual yondashuvning ilmiy-pedagogik asoslarini ishlab chiqish va amaliy mexanizmlarini belgilash dolzarb ilmiy-amaliy vazifalardan biridir.

TADQIQOT MAQSADI

Tadqiqotning asosiy maqsadi umumiy o'rta ta'lim maktablarida maktab maslahatchisi faoliyatini individual yondashuv asosida tashkil etishning pedagogik mexanizmlarini aniqlash hamda o'quvchi ehtiyojlarini aniqlash va pedagogik qo'llab-quvvatlashning amaliy modelini ishlab chiqishdan iborat.

HSR (LONDON),
HOUGHTON STREET REVIEW JOURNAL
ISSN: 2058-5519|Impact factor-15.9
http://houghtonstreetreview.com/index.php/hsr

Mazkur maqsadga erishish uchun quyidagi vazifalar belgilandi:

1. individual yondashuvning zamonaviy pedagogik mazmunini aniqlash;
2. o‘quvchilarning individual ehtiyojlarini aniqlashning asosiy mezon va usullarini tizimlashtirish;
3. maktab maslahatchisi faoliyatida pedagogik qo‘llab-quvvatlashning bosqichma-bosqich modelini taklif etish.

MATERIAL VA METODLAR

Tadqiqot nazariy-tahliliy xarakterga ega bo‘lib, unda hujjatlarni tahlil qilish, ilmiy adabiyotlarni qiyosiy o‘rganish, kontent-tahlil, tizimlashtirish, pedagogik modellashtirish va umumlashtirish metodlaridan foydalanildi. Tadqiqotning normativ bazasini O‘zbekiston Respublikasining ta’lim sohasidagi qonunchiligi hamda maktab maslahatchisi faoliyatini belgilovchi hujjatlar tashkil etdi. Xususan, 2025-yil 8-sentabrdagi PQ-277-son qarorda maktab maslahatchisi faoliyatining tashkiliy asoslari, o‘quvchilarning shaxsiy rivojlanish ehtiyojlarini aniqlash va individual ish rejalarini shakllantirishga oid mexanizmlar belgilangan. Nazariy manbalar sifatida UNESCOning learner-centred va inklyuziv pedagogika bo‘yicha materiallari, ASCAning maktab maslahatchisi faoliyatiga oid professional standartlari va pozitsion hujjatlari, OECDning ta’lim va kasbiy yo‘naltirish bo‘yicha tadqiqotlari hamda Education Endowment Foundationning o‘quvchilarni mustaqil o‘rganishga yo‘naltirish bo‘yicha ilmiy sharhlari o‘rganildi. Tadqiqotda individual yondashuvning samaradorligi quyidagi mantiqiy ketma-ketlik asosida ko‘rib chiqildi:

o‘quvchini o‘rganish → ehtiyojni aniqlash → ehtiyojni ustuvorlashtirish → individual maqsad belgilash → pedagogik qo‘llab-quvvatlash → monitoring → qayta rejalashtirish.

Bu yondashuv individual ishlashni bir martalik tadbir emas, balki uzluksiz pedagogik jarayon sifatida talqin qilish imkonini beradi.

NATIJALAR

Tadqiqot natijalari shuni ko‘rsatdiki, individual yondashuvni samarali tashkil etish uchun avvalo o‘quvchi ehtiyojlarini bir nechta o‘zaro bog‘liq yo‘nalishlarga ajratish maqsadga muvofiq.

1-jadval. O‘quvchi individual ehtiyojlarini aniqlashning asosiy yo‘nalishlari

Ehtiyoj yo‘nalishi	Aniqlanadigan jihatlar	Maktab maslahatchisi faoliyati
Ta’limiy	O‘zlashtirish, fanlarga qiziqish, o‘quvdagi qiyinchiliklar	Individual o‘quv maqsadlarini belgilash
Motivatsion	O‘qishga munosabat, maqsad, ichki motivatsiya	Maqsad qo‘yish va motivatsiyani qo‘llab-quvvatlash
Ijtimoiy	Jamoaga moslashish, tengdoshlar bilan munosabat	Guruh va individual faoliyatga jalb qilish
Kommunikativ	Muloqot, tinglash, fikr bildirish	Kommunikativ ko‘nikmalarni rivojlantirish
Ijodiy	Qiziqish, iste’dod, kreativ faol	

Mazkur tasnifning muhim jihati shundaki, o‘quvchi faqat muammosi mavjud bo‘lgan shaxs sifatida emas, balki **rivojlantirilishi mumkin bo‘lgan kuchli tomonlarga ega shaxs** sifatida ko‘riladi. UNESCOning learner-centred pedagogika bo‘yicha materiallarida ham o‘quvchining ehtiyojlari, qiziqishlari, kuchli jihatlari va rivojlanishidagi to‘siqlarni hisobga olish individual qo‘llab-quvvatlashning muhim sharti sifatida ko‘rsatiladi.

HSR (LONDON),
HOUGHTON STREET REVIEW JOURNAL
ISSN: 2058-5519|Impact factor-15.9
http://houghtonstreetreview.com/index.php/hsr

O‘quvchi ehtiyojlarini aniqlashning diagnostik mexanizmi- Maktab maslahatchisi o‘quvchining ehtiyojini faqat bir martalik suhbat orqali aniqlashi maqsadga muvofiq emas. Bir nechta manbadan olingan ma’lumotlarni taqqoslash ancha ishonchli natija beradi.

Bunda quyidagi usullarni kompleks qo‘llash mumkin:

1. individual suhbat;
2. kuzatish;
3. o‘quvchining o‘z-o‘zini baholashi;
4. o‘qituvchilar fikri;
5. o‘quv natijalari va davomati haqidagi ma’lumotlar;
6. qiziqish va qobiliyatlarni aniqlash so‘rovnomalari;
7. ijodiy va amaliy topshiriqlar;
8. ota-onalar bilan suhbat;
9. to‘garak va loyiha faoliyatidagi ishtirok;
10. o‘quvchining individual portfoliysi.

ASCA tavsiyalarida ham maktab maslahatchisi o‘quvchilarning yutuqlari, davomati va xulq-atvori haqidagi ma’lumotlardan foydalanib, individual yoki guruh darajasidagi ehtiyojlarni aniqlashi va tegishli qo‘llab-quvvatlashni rejalashtirishi qayd etilgan. Shu sababli diagnostikaning asosiy maqsadi o‘quvchiga *“yorliq qo‘yish”* emas, balki **qanday yordam kerakligini aniqlash** kerak.

Maktab maslahatchisi faoliyatida individual pedagogik qo‘llab-quvvatlash modeli

Tadqiqot natijasida maktab maslahatchisi faoliyati uchun quyidagi to‘rt bosqichli model taklif etildi:

1-bosqich — diagnostika.

O‘quvchining qiziqishi, qobiliyati, o‘zlashtirishi, motivatsiyasi, ijtimoiy faolligi va mavjud qiyinchiliklari aniqlanadi.

2-bosqich — pedagogik tahlil.

Yig‘ilgan ma’lumotlar tizimlashtiriladi. O‘quvchining kuchli va rivojlantirilishi zarur bo‘lgan jihatlari ajratiladi. Muammoning sababi bilan uning tashqi ko‘rinishi bir-biridan farqlanadi.

3-bosqich — individual qo‘llab-quvvatlash.

O‘quvchining ehtiyojiga mos faoliyat shakli tanlanadi: individual maslahat, kichik guruh mashg‘uloti, to‘garak, loyiha, mentorlik, kasbiy yo‘naltirish, o‘qituvchi bilan hamkorlik yoki ota-onalar bilan individual ish.

4-bosqich — monitoring va qayta rejalashtirish.

Belgilangan maqsadlarning bajarilishi muntazam kuzatiladi. Zarur hollarda individual ish rejasi o‘zgartiriladi.

2-jadval. Individual pedagogik qo‘llab-quvvatlash modeli

Bosqich	Asosiy savol	Vosita	Kutiladigan natija
Diagnostika	O‘quvchiga nima kerak?	Suhbat, kuzatish, so‘rovnoma, ma’lumotlar	Ehtiyojlar aniqlanadi
Tahlil	Muammo yoki ehtiyoj nimadan kelib chiqmoqda?	Ma’lumotlarni taqqoslash	Ustuvor yo‘nalish belgilanadi
Qo‘llab-quvvatlash	Qanday yordam samarali?	Maslahat, loyiha, to‘garak, mentorlik	Individual rivojlanish boshlanadi
Monitoring	Natija qanday o‘zgardi?	Kuzatish, qayta baholash, suhbat	Natija baholanadi

HSR (LONDON),
HOUGHTON STREET REVIEW JOURNAL
ISSN: 2058-5519|Impact factor-15.9
http://houghtonstreetreview.com/index.php/hsr

Qayta rejalashtirish	Keyingi qadam nima?	Individual reja	Rivojlanish davom ettiriladi

Mazkur model O‘zbekistonning amaldagi normativ yondashuvi bilan hamohangdir. PQ-277-son qarorda o‘quvchilarning shaxsiy rivojlanish ehtiyojlaridan kelib chiqib maqsadli yo‘nalishlar va individual ish rejalarini belgilash nazarda tutilgan.

MUHOKAMA

Individual yondashuvning muhim jihatlaridan biri shundaki, u barcha o‘quvchilarga bir xil yordam ko‘rsatish tamoyilidan farq qiladi. Bir o‘quvchi uchun asosiy ehtiyoj akademik qo‘llab-quvvatlash bo‘lsa, boshqasi uchun kommunikativ faollikni oshirish, uchinchisi uchun ijodiy qobiliyatni rivojlantirish yoki kasbiy yo‘nalishni aniqlash muhim bo‘lishi mumkin.

Shu sababli maktab maslahatchisi faoliyatida “hamma uchun bir xil tadbir” modelidan “ehtiyojga mos individual qo‘llab-quvvatlash” modeliga o‘tish zarur. Xalqaro tajribada ham maktab maslahatchisi faoliyati o‘quvchining akademik, kasbiy va ijtimoiy-emotsional rivojlanishini birgalikda ko‘rib chiqadi. ASCA maktab maslahatchilarining individual va kichik guruh shaklidagi maslahat xizmatlari bilan bir qatorda ma’lumotlarga asoslangan rejalashtirish va hamkorlikni amalga oshirishini belgilaydi. OECD tadqiqotlarida esa ta’lim va kasbiy yo‘naltirish xizmatlari individual ehtiyojlarga javob berganida samaraliroq bo‘lishi, ayniqsa qo‘shimcha yordamga muhtoj yoki ta’lim imkoniyatlari cheklangan o‘quvchilar uchun maktabdagi yo‘naltirish xizmatlarining ahamiyati yuqori ekani qayd etiladi.

Individual yondashuv o‘quvchining mustaqil rivojlanish qobiliyatini ham kuchaytirishi mumkin. Education Endowment Foundation tomonidan umumlashtirilgan tadqiqotlarda metakognitsiya va o‘z-o‘zini boshqarish strategiyalarining o‘quvchilarga maqsad qo‘yish, o‘z faoliyatini rejalashtirish, kuzatish va baholashda yordam berishi ko‘rsatilgan. 2025-yilgi yangilangan sharh 355 ta tadqiqotga tayangan va mazkur yondashuvning dalillar bazasini yuqori darajada baholagan. Maktab maslahatchisi o‘quvchi uchun hamma muammoni o‘zi hal qilib beruvchi mutaxassis emas, balki o‘quvchini **o‘z ehtiyojini anglash, maqsad qo‘yish, mavjud imkoniyatlarni topish va ulardan foydalanishga yo‘naltiruvchi pedagogik koordinator** sifatida faoliyat yuritishi maqsadga muvofiq. Bunda ota-ona, fan o‘qituvchisi, maktab psixologi, sinf rahbari, yoshlar yetakchisi va zarur hollarda boshqa mutaxassislar bilan hamkorlik qilish muhim. PQ-277-son qarorda xulq-atvorida muayyan murakkabliklar kuzatilgan o‘quvchilar bilan maqsadli ishlashni bir nechta subyektlar hamkorligida amalga oshirish nazarda tutilgani ham shu yondashuvning institutsional asosini kuchaytiradi. Shuningdek, individual yondashuv faqat muammoli o‘quvchilar bilan ishlash vositasi sifatida talqin qilinmasligi kerak. Iqtidorli, yuqori motivatsiyali va faol o‘quvchilar ham individual pedagogik qo‘llab-quvvatlashga muhtoj. Ular uchun olimpiadalar, tanlovlar, loyihalar, to‘garaklar, mentorlik va yetakchilik faoliyati orqali rivojlanish imkoniyatlari yaratilishi lozim. O‘zbekistonda maktab maslahatchisi lavozimining joriy etilishidan ko‘zlangan vazifalar ham o‘quvchilarning tashabbuslarini qo‘llab-quvvatlash, iqtidorini rivojlantirish, to‘garak va klublarga jalb qilish, kommunikativ va tashkilotchilik qobiliyatlarini mustahkamlash bilan bevosita bog‘langan. Shu asosda maktab maslahatchisi faoliyatining samaradorligini quyidagi mezonlar orqali baholash mumkin:

3-jadval. Individual yondashuv samaradorligini baholash mezonlari

Mezoni	**Asosiy ko‘rsatkich**
Ehtiyojni aniqlash	O‘quvchining kuchli va rivojlanishi zarur jihatlari aniqlanganligi
Individual rejalashtirish	Aniq va o‘lchanadigan maqsadlarning mavjudligi

HSR (LONDON),
HOUGHTON STREET REVIEW JOURNAL
ISSN: 2058-5519|Impact factor-15.9
http://houghtonstreetreview.com/index.php/hsr

Faollik	O‘quvchining to‘garak, loyiha va tadbirlardagi ishtiroki
Motivatsiya	O‘quvchining ta’lim va rivojlanishga qiziqishi
Mustaqillik	O‘z maqsadini belgilash va faoliyatini nazorat qilish qobiliyati
Ijtimoiy rivojlanish	Muloqot, hamkorlik va jamoaviy faoliyatdagi o‘zgarish
Kasbiy yo‘nalish	Qiziqish va kelajak rejasining aniqlashib borishi
Monitoring	Rivojlanish natijalarining muntazam qayd etilishi

Bunday mezonlar maktab maslahatchisi ishini faqat “qancha tadbir o‘tkazildi?” degan miqdoriy ko‘rsatkich bilan emas, balki **o‘quvchida qanday o‘zgarish yuz berdi?** degan sifat ko‘rsatkichi orqali baholash imkonini beradi.

XULOSA

Tadqiqot natijalariga ko‘ra, maktab maslahatchisi faoliyatida individual yondashuv o‘quvchi shaxsini har tomonlama rivojlantirishga qaratilgan samarali pedagogik mexanizm sifatida qaralishi mumkin. Uning asosiy mazmuni o‘quvchining ehtiyojlarini aniqlash, kuchli tomonlarini yuzaga chiqarish, mavjud to‘siqlarni aniqlash, individual rivojlanish maqsadlarini belgilash va natijalarni monitoring qilishdan iborat. O‘zbekistonda maktab maslahatchisi lavozimining joriy etilishi ushbu faoliyatni tizimli tashkil etish uchun huquqiy va tashkiliy asos yaratdi. Xususan, o‘quvchilarning shaxsiy rivojlanish ehtiyojlarini hisobga olish, individual ish rejalarini shakllantirish, yetakchilik va ijodiy qobiliyatlarni rivojlantirish hamda to‘garak va loyihalarga jalb etish maktab maslahatchisi faoliyatining muhim yo‘nalishlariga aylangan.

Tadqiqotda taklif etilgan **“diagnostika → tahlil → individual qo‘llab-quvvatlash → monitoring → qayta rejalashtirish”** modeli maktab maslahatchisi faoliyatini izchil tashkil etish imkonini beradi. Individual yondashuvning samaradorligi, avvalo, o‘quvchini faqat mavjud muammolari orqali emas, balki uning **qobiliyati, qiziqishi, tashabbusi va rivojlanish salohiyati** orqali ko‘ra olishga bog‘liq. Shu sababli maktab maslahatchisi faoliyatida individual ish rejalarini ishlab chiqish, o‘quvchi portfoliysini yuritish, ota-ona va pedagoglar bilan muntazam hamkorlik qilish, o‘quvchining o‘z-o‘zini baholash va maqsad qo‘yish ko‘nikmalarini rivojlantirish istiqbolli yo‘nalishlar hisoblanadi. Individual yondashuvga asoslangan maktab maslahatchisi modeli o‘quvchining akademik muvaffaqiyati bilan bir qatorda uning ijtimoiy faolligi, ijodiy salohiyati, mustaqilligi va kelajakdagi ta’lim-kasbiy yo‘nalishini shakllantirishga yordam beradi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR

1. O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining 2025-yil 8-sentabrdagi PQ-277-son “Maktabdan tashqari ta’lim tizimini yangi bosqichga olib chiqish chora-tadbirlari to‘g‘risida” gi qarori // Qonunchilik ma’lumotlari milliy bazasi. — Toshkent, 2025. — URL: https://lex.uz/docs/-7730550
2. O‘zbekiston Respublikasining “Ta’lim to‘g‘risida”gi Qonuni. O‘RQ-637-son, 2020-yil 23-sentabr // Qonunchilik ma’lumotlari milliy bazasi. — Toshkent, 2020.
3. Tomlinson C. A. The Differentiated Classroom: Responding to the Needs of All Learners. — 2nd ed. — Alexandria, VA: ASCD, 2014. — 197 p.
4. Tomlinson C. A. How to Differentiate Instruction in Academically Diverse Classrooms. — 3rd ed. — Alexandria, VA: ASCD, 2017.
5. Hattie J. Visible Learning: A Synthesis of Over 800 Meta-Analyses Relating to Achievement. — London: Routledge, 2009. — 392 p.

HSR (LONDON),
HOUGHTON STREET REVIEW JOURNAL
ISSN: 2058-5519|Impact factor-15.9
http://houghtonstreetreview.com/index.php/hsr

6. Black P., Wiliam D. Assessment and Classroom Learning // Assessment in Education: Principles, Policy & Practice. — 1998. — Vol. 5, No. 1. — P. 7–74. — DOI: 10.1080/0969595980050102.
7. Ryan R. M., Deci E. L. Self-Determination Theory and the Facilitation of Intrinsic Motivation, Social Development, and Well-Being // American Psychologist. — 2000. — Vol. 55, No. 1. — P. 68–78. — DOI: 10.1037/0003-066X.55.1.68.
8. Bandura A. Self-Efficacy: The Exercise of Control. — New York: W. H. Freeman, 1997. — 604 p.
9. Zimmerman B. J. Becoming a Self-Regulated Learner: An Overview // Theory Into Practice. — 2002. — Vol. 41, No. 2. — P. 64–70. — DOI: 10.1207/S15430421TIP4102_2.
10. Durlak J. A., Weissberg R. P., Dymnicki A. B., Taylor R. D., Schellinger K. B. The Impact of Enhancing Students' Social and Emotional Learning: A Meta-Analysis of School-Based Universal Interventions // Child Development. — 2011. — Vol. 82, No. 1. — P. 405–432. — DOI: 10.1111/j.1467-8624.2010.01564.x. PubMed
11. Darling-Hammond L., Flook L., Cook-Harvey C., Barron B., Osher D. Implications for Educational Practice of the Science of Learning and Development // Applied Developmental Science. — 2020. — Vol. 24, No. 2. — P. 97–140. — DOI: 10.1080/10888691.2018.1537791.
12. Fredricks J. A., Blumenfeld P. C., Paris A. H. School Engagement: Potential of the Concept, State of the Evidence // Review of Educational Research. — 2004. — Vol. 74, No. 1. — P. 59–109. — DOI: 10.3102/00346543074001059.
13. Eccles J. S., Roeser R. W. Schools as Developmental Contexts During Adolescence // Journal of Research on Adolescence. — 2011. — Vol. 21, No. 1. — P. 225–241. — DOI: 10.1111/j.1532-7795.2010.00725.x.
14. Gysbers N. C., Henderson P. Developing and Managing Your School Guidance and Counseling Program. — 5th ed. — Alexandria, VA: American Counseling Association, 2012.
15. American School Counselor Association. The ASCA National Model: A Framework for School Counseling Programs. — 4th ed. — Alexandria, VA: American School Counselor Association, 2019.
16. American School Counselor Association. ASCA Student Standards: Mindsets & Behaviors for Student Success. — Alexandria, VA: American School Counselor Association, 2014.
17. OECD. Education Policy Outlook 2021: Shaping Responsive and Resilient Education in a Changing World. — Paris: OECD Publishing, 2021.
18. OECD. Challenging Social Inequality Through Career Guidance: Insights from International Data and Practice. — Paris: OECD Publishing, 2024.
19. UNESCO. A Guide for Ensuring Inclusion and Equity in Education. — Paris: UNESCO, 2017.
20. Education Endowment Foundation. Metacognition and Self-Regulated Learning: Guidance Report. — 2nd ed. — London: Education Endowment Foundation, 2025.